

Nr 108

Av herr **Lundberg**, om vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret, m. m.

1958 års försvarsbeslut angående vissa organisations- och anslagsfrågor blev som väntat ingen lösning av frågan om hur en försvarsorganisation skall utformas för att fylla sin funktion. Det påstods då att försvarsfrågan lyfts över partierna, men beslutet var knappast fattat förrän de borgerliga anmälde att de inte ville ta de ekonomiska konsekvenserna av beslutet utan ville ta pengarna från de kulturella och sociala anslagen. Detta dubbelspel har skapat både irritation och oro hos de bredare folklagren. Det enda synliga resultatet har blivit den automatiska stegringen av försvarskostnaderna på i genomsnitt 2,5 procent per år. Försvarsorganisationens utformning, rationalisering och effektivitet synes försvarets ledning vara mindre intresserad av. Där är traditionellt vane-, prestige- och gradtänkande vida viktigare än viljan att skapa ett effektivt försvar. Man får lätt känslan av att försvarets ansvariga ledning fastnat i symboliska riter i stället för nutida nödvändighet av effektivitet och rationalisering. Det synbara beviset därpå är bl. a. de beklagansvärda Karl XI:s drabanter, som tvingas delta i riksdagsöppnandet. Det är beklagansvärt att tvinga svensk ungdom av i dag att uppträda som dresserade kråkskrämmor och visa att soldaten av 1960 är hjälplöst utlämnad åt ett militärtänkande där kommendering och krav på lydning nyttjas på ett liknande sätt som när det gäller de dresserade djuren på cirkus.

I min motion nr II: 525 och anförande i samband med 1958 års försvarsbeslut framförde jag krav på ett försvarsstopp till dess vi skulle kunna åstadkomma en förnuftigare organisation där effektivitet, rationalisering och hänsyn till den tekniska utvecklingen, vetenskap och forskning samt utbildningen och undervisningen skulle kunna tagas. Vi måste komma bort från ett försvarstänkande som mera har anknytning till armborsttiden än till dagens med robotar, atom- och vätekraft etc. Vi måste tänka om. På försvarets högskola och inom annan utbildning måste både lärarsammansättning och undervisningsplaner radikalt ändras. Utvecklingen har blivit sådan att vi i utbildningen knappast har något behov av paraderande soldater som lätt kan skjutas ned. I dag krävs kvalitet och kunnighet, om soldaten skall kunna skydda sig själv och effektivt fylla sin försvarsuppgift.

Om man på försvarets utbildningsanstalter kunde få som ledare en verkligt duktig företags- eller industriman och bland lärarna fick ingenjörer, tekniker och vetenskapligt bildade pedagoger i stället för åldriga militärer

— i andligt avseende — som aldrig kan slita sig bort från parad- och orationellt tänkande, skulle vi kunna bana väg för att få fram ett effektivt försvar till billigare kostnader.

Förutsättningen för att bana väg till en rationellare ordning synes vara att man snarast möjligt kan samordna de tre försvarsgrenarna till en enhet. Skall armén, flyget och marinen fungera, därest en olycka skulle inträffa och de måste träda i funktion, kan de aldrig fylla den uppgift de borde ha om man inte i fredstid skapat en enhet som samtränats för en samfällid uppgift. En besparingsberedning inom försvaret måste därför i första hand inrikta sitt arbete på att skapa en verklig försvarsenhet i vårt land samt se till att försvarsutbildning och undervisning läggs om. Tills detta skett bör icke det 2,5-procentiga automatiska pålägget utgå.

Besparingar kan givetvis göras på olika sätt och på många områden inom vårt försvar. En riksdagsman som ofta får se och höra vaktparaden frågar sig om det kan vara vettigt att försvaret skall sköta denna uppgift och ta utbildningstid från rekryter etc. Det kan knappast vara försvarbart att för ett dygns vakthållning vid slottet skall minst ett 25-tal värnpliktiga göra två resor tur och retur Stockholm och ha en harvning på 25 à 30 timmar, putsning av klädespersedlar samt att ett rum på Grand Hôtel skall stå till vakthavande kaptens förfogande etc., när man klagat över att utbildningstiden är för kort för våra militärer. Borde inte besparingsmännen snarast se till att Svensk nattvakt eller annat liknande billigare och effektivare organ övertar vakthållningen?

Man kan även ifrågasätta om vi skall kunna få någon vettig användning av arbetskraften inom det militära. Att sju man, därav två kaptener och två löjtnanter, erfordras för att granska soldatens uniformer väcker förvåning hos den ungdom som prövat förvärvsarbetets rationalisering med tidtagarur etc. på en civil arbetsplats m. m. Man kan lätt komma till det resultatet, att eftersom den värnpliktiga ungdomen får en avlöning i enlighet med nålpenningsystemet, så har aldrig militären lärt sig att vara sparsam med arbetskraft och att rationellt utnyttja den. Det är den värnpliktiga ungdomen och dess föräldrar, som får betala den billiga arbetskraften, och därför förefaller detta vara en orsak till det oerhörda slöseriet med arbetskraft. Att de som själva inte har barn och som älskar att se meningslösa parader kan tycka att detta hör till försvaret må vara, men för ungdomen och deras föräldrar som får i stort betala kostnaderna för den billiga arbetskraften kan det knappast vara attraktivt. Ur olika synpunkter borde man nu vara vid den tidpunkten, att den ungdom eller de äldre som tages i anspråk för vårt försvar skulle ha en så pass hög avlöning att man fick lov att ta hänsyn därtill vid utnyttjandet av de inkallade. En dagavlöning av exempelvis 25 kr. per dag till de värnpliktiga skulle troligen, om denna ökade kostnad skulle få lov att ingå i den nuvarande försvarsbudgeten, tvinga fram att man

inte skulle ta in mer manskap än vad som är nödvändigt, och arbetskraftens utnyttjande skulle närma sig den civila industriens syn på arbetskraft. Att exempelvis ta in folk till repetitionsövningar under en julmånad skulle väl i varje fall vara uteslutet.

I fjärde huvudtiteln sägs bl. a. att »ur beredskapssynpunkt är det angeläget att ha tillgång till utbildad lottapersonal för placering i befattningar i krigsorganisation», och det föreslås en anslagshöjning på 180 000 kr. till en total summa till lottaorganisationen av 930 000 kr. Svenska röda korset vill ha en anslagshöjning av 87 632 kr. för utbildning av krigsvillig A-personal och hjälpsystrar. Deras anslag föreslås höjt med endast 10 000 kr., och totalt stannar anslaget vid 70 000 kr.

Dessa två anslag ställer två frågor av största betydelse i blyxtbelysning. Den ena är: Har vi behov av och råd till att avdela kvinnlig personal till krigsorganisationen när det både i fred som vid ett eventuellt krig kommer att ställas enorma krav på viss utbildad personal för att klara alla de omfattande, mångskiftande och absolut nödvändiga vårdbehov bland civilbefolkningen som givetvis inte helt kan frångiljas det militära?

Dagens aktuella situation inom sjuk-, hälsovårds- och åldringsområdet, där bristen inte minst på kvinnlig personal är skriande, tvingar nog fram en omprövning av frågan om vi inte under en kortare tid på våra sjukvårdsanstalter och vårdinrättningar får lov att ta den kvinnliga ungdomen och de frivilliga inom lottaorganisationen samt en hel del av den till militärtjänst avdelade manliga ungdomen i anspråk för att klara såväl dagens aktuella läge på hälso- och sjukvårdsfronten som en av försvarets huvuduppgifter om ofärd skulle komma.

Med utgångspunkt från dagens och troligtvis framtidens aktuella behov av arbetskraft till olika uppgifter bör därför försvarsdepartementet i samarbete med andra departement snarast upptaga denna fråga till allvarlig prövning och söka finna en lämplig form för frivillig eller eventuellt obligatorisk utbildning av både kvinnlig och manlig ungdom — den senare skall då givetvis slippa den militära utbildningen i övrigt — för tjänstgöring och utbildning på civila hälso- och sjukvårdsanstalter; till denna organisation bör då jämväl lottakåren överföras. Detta skulle kunna skapa ökade förutsättningar för att den civila hälso- och sjukvården skulle kunna fungera, men jämväl bli ett verkligt positivt inslag i vår försvarsberedskap. Det är angeläget att försvaret har klart för sig att det inte skall vidga sina krav på personal och arbetskraft, om samhällsarbetet i övrigt skall på ett tillfredsställande sätt fungera.

De anförda förslagen är anförda som exempel på en del aktuella rationaliseringsfrågor som man kan finna exempel på och vilka kan leda till besparingar i både pengar och arbetskraft. Då 1959 års besparingsutredning för försvaret skall tjäna som underlag för kommande överläggningar rörande

försvarskostnadernas storlek är det angeläget att man dessförinnan prövar olika vägar till besparingar. Att dessa partiledaröverläggningar inte, som 1958, får bli av för riksdagen bindande karaktär bör man väl kunna förut-sätta.

Med hänvisning till det ovan anförda samt motion nr II: 525 och mitt anförande vid 1958 års försvarsdebatt får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta

1. att avslå den 2,5-procentiga anslagshöjningen för teknisk utveckling på ca 134 miljoner kr.,
2. att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag att de tre försvarsgrenarna armén, marinen och flyget slås samman till en enhet under en gemensam ledning och vidtager de därmed erforderliga rationaliseringsåtgärderna,
3. att uppdraga åt Kungl. Maj:t att vidtaga en ingående översyn av undervisning och utbildning inom försvaret samt inkomma med förslag till de ändringar som erfordras för ett modernt och effektivt försvar samt undersöka möjligheterna för att få en civil organisations- och företagsamhetskunnig ledning samt erforderlig teknisk personal,
4. att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag kommer med förslag om att den nuvarande militära vakthållningen vid slottet blir ersatt med en civil, exempelvis AB Svensk nattvakt eller liknande.
5. att Kungl. Maj:t genom lämpligt organ, exempelvis 1959 års sparutredning, prövar lämpligheten av att väsentligt höja de värnpliktigas avlöning till förslagsvis 25 kr. per dag, för att på detta sätt tvinga fram ökad sparsamhet när det gäller att inkalla värnpliktiga till tjänstgöring och för att få en bättre prövning av arbetsuppgifterna och en planering, så att minsta möjliga arbetskraft tages i anspråk inom försvarsorganisationen samt
6. att försvarsdepartementet i samarbete med de andra departementen undersöker möjligheterna att för civila och militära hälso- och sjukvårdsbehov avdela den kvinnliga personalen inom försvaret till detta ändamål samt undersöka möjligheterna av att genom en lämplig form av frivillig eller eventuellt obligatorisk utbildning av både kvinnlig och manlig ungdom på de olika civila hälso- och sjukvårdsinrättningarna söka komma till rätta med

dagens aktuella behov av ökad arbetskraft för hälso- och sjukvård inom olika områden där sådan är behövlig.

Stockholm den 25 januari 1960

John Lundberg

Nr 109

Av herr Nyberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till marinen.

(Lika lydande med motion nr 88 i Första kammaren)

Stockholm den 25 januari 1960

Olaus Nyberg

Thure Andersson
i Ronneby

Thyra Löfqvist

Gunnar Carlsson

Hans Wachtmeister

Arvid Nilsson
i Lönsboda

Martin Larsson

Olof Johansson

Harry Wahrendorff

Jöns Nilsson
i Bästekille

Jean Braconier

Per Svensson
i Stenkyrka

Nr 110

Av herr Nyberg m. fl., om ianspråktagande av vissa medel för marinförvaltningens avbeställningskostnader.

(Lika lydande med motion nr 89 i Första kammaren)

Stockholm den 25 januari 1960

Olaus Nyberg

Thure Andersson
i Ronneby

Hans Wachtmeister